

हिंदुस्थान

संपादकीय

शनिवार, दि. २३ जून २०१८

अपरिपक्व राजकारण

अरविंद केजरीवाल व वाद हे समीकरण आता भारतीय जनतेकरीता नविन राहिले नाही. दिल्लीमध्ये अण्णा हजारे यांच्या जनआंदोलनामध्ये मिळालेल्या भरघोस यशामुळे प्रकाशझोतात आलेले आयकर अधिकारी म्हणून कार्यरत असणारे अरविंद केजरीवाल यांनी अण्णा हजारे यांच्या विरोधाला डावलून राजकीय पक्षाची स्थापना केली.

दिल्ली विधानसभेची निवडणुक लढत असतांना तत्कालीन नवि दिल्लीच्या मुख्यमंत्री श्रीमती शिला दिक्षीत यांच्यावर भ्रष्टाचाराच्या आरोपांच्या फैरी झाडल्या. सत्तेत आल्यास श्रीमती शिला दिक्षीत यांना तुरुंगात धाडण्यात येईल असे घोषित केले. सर्वोच्च न्यायालयामध्ये वकीली करणारे प्रशांत भुषण तसेच योगेंद्र यादव यांच्यासह दिल्लीमध्ये भाजप सत्तेवर येईल असे वाटत असतांना दुसऱ्या क्रमांकाचा पक्ष म्हणून दिल्लीतील मतदारांची मने जिंकली.

दुदैवाने कोणत्याही पक्षाला स्पष्ट बहुमत न मिळाल्याने आप ला बाहेरून समर्थन देऊन काँग्रेस पक्षाने अरविंद केजरीवालांची लगाम आपल्या हातामध्ये ठेवली. समविचारी पक्षाला मदत केल्याची भावना काँग्रेसने व्यक्त केली. एवढेच नव्हे तर, नेहमीप्रमाणे भाजपसारख्या धर्मांध शक्तींना दुर ठेवण्याकरीता काँग्रेसच्या जेष्ठ नेत्या शिला दिक्षीत यांना तुरुंगात पाठवण्याची भाषा करणाऱ्या ‘आप’ ला आपलेसे केले.

अपूर्ण संख्यांबळाच्या आधारे सत्ता स्थापन करून सुद्धा ‘आप’ ला कामकाज करणे शक्य नसल्याने विधानसभा भंग करण्याचे अरविंद केजरीवाल यांनी ठरवले. पंतप्रधान म्हणून भाजपने नरेंद्र मोदी यांना प्रोजेक्ट केल्यानंतर विरोधकांच्या पोटामध्ये पोटशुद्ध उठणे स्वाभाविकच होते. तसे पाहिले तर, पंतप्रधानपदाच्या उमेदवाराला विरोध करण्याकरीता लागणारी ताकद अरविंद केजरीवाल यांचेकडे नव्हती. एकीकडे स्वच्छ राजकारणाच्या गोष्टी करायच्या तर दुसरीकडे सरकार स्थापन करून मुख्यमंत्री पदाची शपथ घेतल्यानंतर स्वतःकडे कोणतेही खाते ठेवायचे नाही हे पळपुटेपणाचे लक्षण म्हणावे लागेल. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या विरुद्ध वाराणसी लोकसभा निवडणुकीची निवडणुक लढवणे हे शुद्ध अपरिपक्व राजकारणाचे लक्षण होते. त्यानंतर झालेल्या दिल्ली विधानसभेच्या निवडणुकीमध्ये काँग्रेस पक्ष कमकुवत झाल्याने काँग्रेसच्या मतदारांनी ‘आप’ ला मतदान केल्याने आपला भुतो न भविष्यती असे अधोरी बहुमत मिळाले. अरविंद केजरीवाल यांनी दिलेले जनलोकपाल कायद्याचे काय झाले? असे जनतेने विचारण्यास सुरुवात केल्यानंतर पंतप्रधान नरेंद्र मोदी नवि दिल्लीचे नायब राज्यपाल यांच्या माध्यमातून काम करू देत नसल्याचा राग आळवण्यास सुरुवात केली.

पहिले काँग्रेस पक्षाची केंद्रामध्ये सत्ता असतांना नायब राज्यपाल म्हणून काम करणारे नजीब जंग असोत की आता पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या राजवटीतील दिल्लीचे माजी मुख्य सचिव अनिल बिजौल यांना नियुक्त केले. नायब राज्यपाल तसेच केंद्र सरकारचा हस्तक्षेप हे दोन्ही आरोप मात्र थांबले नाही. बालीशपणाचे आरोप करायचे तरी किती हे मात्र कळण्यापलिकडचे आहे.

नवि दिल्ली ही देशाची राजधानी असल्याने, नवि दिल्लीकरीता विशेष कायदा पारीत करून नवि दिल्लीला विधानसभा तसेच जनतेच्या संदर्भातील काही खाते दिल्लीच्या स्थानिक सरकारकडे वर्ग केल्या गेले. नवि दिल्लीतील सुरक्षा व्यवस्था मात्र केंद्र सरकारने स्वतःकडे ठेवली. महत्वाची खाती केंद्राने राष्ट्रीय सुरक्षिततेच्या कारणास्तव स्वतः कडे ठेवल्याने त्यात काही गैर नाही. मात्र अनेकदा अरविंद केजरीवाल यांच्या ‘आप’ सरकारने अधिकार नसतांना देखील अनेक कायदे विधानसभेमध्ये पारीत केले त्यामुळे त्याचा केंद्र सरकारची परवानगी मिळणे देखील अशक्य होते पण केवळ दिल्लीतील जनतेची दिशाभुल करण्याचा प्रयत्न केल्या गेला.नवि दिल्लीचे मुख्यमंत्री म्हणून पहिल्यांदा कारभार पाहणाऱ्या अरविंद केजरीवाल यांनी ऐन २६ जानेवारीच्या वेळी संसदेच्या बाहेर स्वतःच्या गाडीमध्ये बसुन धरणे आंदोलन हे संसदीय लोकशाहीला लाजवणारे दृष्य होते. मुख्यमंत्री म्हणून संविधानाची शपथ घेणाऱ्यांनी देशामध्ये कायदा व सुव्यवस्थेची परिस्थीती निर्माण करण्याच्या या प्रकाराचा निषेध होणे गरजेचे होते व निषेध झाला देखील.

यावेळी अरविंद केजरीवाल यांनी दिल्लीच्या नायब राज्यपालांच्या निवासस्थानी धरणे आंदोलन सुरू केले. नायब राज्यपाल आम्हाला वेळ देत नाही? आमचे ऐकून देखील घेत नाही? असा आव आणत होते. नवि दिल्लीमध्ये मुख्यमंत्रीचे निवासस्थानी दिल्लीच्या मुख्य सचिवांना झालेल्या धक्काबुक्कीमुळे राज्य सरकारमध्ये काम करणाऱ्या सनदी अधिकाऱ्यांनी पुकारलेला असहकार यामुळे अरविंद केजरीवाल यांची गोची झाली. अरविंद केजरीवाल यांचे सध्याचे राजकारण हे अपरिपक्व राजकारणाचे लक्षणच म्हणावे लागेल.

दि.

१ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर इ. स. २०१७ साल संपले आणि इ. स. २०१८ साल सुरू झाले. प्रत्येकाच्या घरात इ.स. २०१८ चे कॅलेंडर (दिनदर्शिका) भिंतीवर टांगलेले असेल, या कॅलेंडर प्रमाणेच आपणआपले नित्यनैमित्तिक व्यवहार करणार आहोत. सर्वसामान्यांना हे इयर कॅलेंडर व्यवस्थित परिचित असून त्याप्रमाणे सर्वजण व्यवहार करणार आहेत. सरकारच्या सार्वजनिक सुट्ट्या आणि बँकांचे व्यवहार करणार आहेत सरकारच्या सार्वजनिक सुट्ट्या आणि बँकांचे व्यवहार या कॅलेंडर प्रमाणे होणारआहेत. हे जे कॅलेंडर आपल्या अंगवळणी पडले आहे. त्याला ‘ग्रेगोरियन’ कॅलेंडर असे म्हणतात हे कोणाला फारसे ठाऊक नसते. साधारणतः इ. स. १७०० च्या सुमारास ग्रेगर नावाच्या पोपने हे कॅलेंडर काढले होते. जेव्हा त्याने हे कॅलेंडर काढले तेव्हाच त्यामध्ये अनेक दोष किंवा उणिवा आढळल्या. सुरुवातीला जेव्हा त्याने हे कॅलेंडर काढले तेव्हा प्रथम ते दहा महिन्यांचे काढले होते. काही दिवसांनी त्याच्या असे लक्षात आले की त्यामध्ये वर्षाच्या एकूण ३६५ दिवसांची गणनाच होत नाही. त्यावेळी त्याने इंग्लंडमधून भारतात काही लोकांना भारतीय कॅलेंडरचा अभ्यास करण्यासाठी पाठविले होते. त्यानंतरच्या मंडळांने दिलेल्या माहितीच्या आधारे ग्रेगर नावाच्या पोपने १२ महिन्यांचे आज आपल्या भिंतीवर कॅलेंडरचा अभ्यास करण्यासाठी पाठविले होते. त्यानंतर या मंडळांने दिलेल्या माहितीच्या आधारे ग्रेगर नावाच्या पोपने १२ महिन्यांचे आज आपल्या भिंतीवर दिसणारे कॅलेंडर काढले तेच कॅलेंडर आजतागायत चालू आहे. तेव्हा ब्रिटीशसत्ता भारतात व जगभर राज्य करित असल्यामुळे या चुकीच्या ग्रेगोरीयन कॅलेंडरलाच सर्व जगभर मान्यता मिळाली आहे.

वास्तविक पाहता या ग्रेगोरियन कॅलेंडर मध्ये अनेक चुका किंवा दोष असूनही इंग्रजांनी भारतावर सुमारे १५० वर्षे राज्य केल्यामुळे, भारतीयांच्या सहनशीलतेमुळे भारतात ही हे ग्रेगोरियन कॅलेंडरच वापरले जाते. ज्या प्रमाणे असल्याचा वारंवार पुनरुच्चार केल्यामुळे असल्याच सत्यात रूपांतर होते. व असत्य सत्य असल्याचे दिसते, त्याचप्रमाणे वारंवारच्या वापरामुळे हे चुकीचे ग्रेगोरियन कॅलेंडर आपल्याला बरोबर वाटू लागले आहे हे ग्रेगोरियन कॅलेंडर म्हणजे दोषांचे आगार आहे असे मी म्हटले तर त्यावर कोणाचाही विश्वास बसणार नाही. लोक मला वेड्याचा काढतील. पण मी सांगतो ती वस्तुस्थिती नीट समजवून घ्या. सर्वप्रथम म्हणजे या कॅलेंडरमधील महिन्यांची मंडणी अगदी चुकीची व लक्षात ठेवण्यास अडचणीची अशी आहे. उदा एक महिना ३१ दिवसांचा तर दुसरा कोणता ३० दिवसांचा तर काही वेळा दोन एकामागे एक महिने ३१ दिवसांचे तर एक महिना २८ दिवसांचा (तीन वर्षांनंतर ‘लिप इयर’ आले तर २९ दिवसांचा) अशी विचित्र चमत्कारीक मंडणी या कॅलेंडर मध्ये आहे. अशा या मंडणीचा आपल्याला राम व्हायला हवा. पण आपले नित्य नियमांचे सण, वार, तिथ्या, चतुर्थ्या, अष्टम्या, एकादश्या बरोबर चांगल्या आहेत ना, म्मा कोणतेही कॅलेंडर भिंतीवर असो किंवा पंचांग असो त्यामुळे आपले कोणतेही नुकसान होत नाही. या आमच्या सहनशील स्वभावाचा परिपाक म्हणजे आजचे आमचे भिंतीवरील हे ग्रेगोरियन कॅलेंडर होय.

आता या ग्रेगोरियन कॅलेंडर मध्ये त्रुटी काय आहेत ते पाहू या. उदा. जुलै हा सातवा महिना ज्युलियस या रोमन सम्राटाच्या नावाचा आहे. आपला त्याच्याशी काडीचाही संबंध नसताना आपण आपल्या सर्व मंगल कार्यांत असतो. ऑगस्ट हा आठवा महिना आहे. ऑगस्ट हा एक रोमण सेनापती होता त्याच्या आपल्या दिवाणखान्यात मोठ्या डौलाने कसे काय राज्य करू शकतो? ही बाब आपल्या स्वाभिमानाला ठेव घोहचविणारी नाही काय? तसेच सप्टेंबर हा शब्द सप्तम या शब्दापासून बनला आहे. याचा अर्थ सातव्या महिन्याचे नाव (०७ जुलै महिन्यांचे नाव) सप्टेंबर असे ठेवले असते तर चालले नसते काय? या ठिकाणी नवव्या महिन्याला सप्टेंबर असे म्हणण्याचे कारण काय? डेकेम म्हणजे दशक या पासून डिसेंबर हा शब्द बनला आहे. डेकेमचा अर्थ दहा असा असतांना १२ च्या महिन्याला डिसेंबर हे नाव देण्याचे काय कारण? हे सर्व संयोग्याचे विषय आहेत. त्यासाठी एखाद्या तज्ञांची समिती नेमून हे गुढ उकलले पाहिजे. लीप इयरमध्ये फेब्रुवारी महिन्याचे दिवस लिप इयरसाठी वारंवार का बदलावे लागतात या सर्व त्रुटी किंवा उणिवा असून ही जगात आज या ग्रेगोरियन कॅलेंडरला मान्यता आहे. अर्थात असे जी असले तरी जगात अनेक देशाचे आपापले स्वतःचे कॅलेंडर व इयर कलेंडर व इयर एडींग आहे. त्यामुळे त्यांच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापारात कोयतीही अडचण येत नाही पण भारताला मात्र दुसऱ्यांच्या ओंजळीने पाणी पिण्याची सवय आहे. जगाच्या पाठीवर भारत हा एकच असा देश आहे की सर्वत्राच्या अडीअडचणीचा विचार करण्याचा मक्ता उचलला आहे.

दि. १५ ऑगस्ट १९४७ रोजी इंग्रज भारतातून निघून गेले हे खरे पण जाताना ते पारतंत्र्याच्या (गुलामीच्या) खूणा मागे ठेवून गेले. इंग्रज गेले पण इंग्रजीचे महत्व कमी झाले नाही आजही सर्व व्यवहार इंग्रजीतून चालतो. इयत्ता पहिलीपासून आम्ही इंग्रजी शिकतो. इभाइलची लोकसंख्या काही लाखात म्हणजे एक कोटीच्या आत आहे पण तरीही त्यांनी त्याचे विज्ञान, संगीत, गणित, इत्यादी सर्वकाही त्यांच्या मातृभाषेत म्हणजे हिब्रू भाषेत बनवले आहे. अमेरिका साऱ्या जगाचे नेतृत्व करण्यास पुढारलेला देश मानला जातो परंतु आज ही त्याने बुलक कार्ट ई. मधील मैल, गॅलन व अन्य अनेक बाबी सर्वाना त्रास होत असतांनाही केवळ आपला स्वाभिमान जतन करण्यासाठी म्हणून जशाच्या तशा कायम ठेवल्या आहेत. कॅनडा हा अमेरिकेच्या शेजारी देश आहे. तेथे लिटर, किलोमीटर, या सर्व दशमान परिमाणे सुरू झाली आहेत. कॅनडामधून कारने अमेरिकेत आलेल्या व्यक्तीला पुन्हा मैल, गॅलन या परिणामांचा सामना करावा लागतो तरीही अनंत रोगेसोयी सहन करूनही इंग्लंड, अमेरिका व अन्य युरोपियन देशांनी सर्वमान्य अशी सोपी दशमान पध्दती स्वीकारली नाही तरीही त्याचे काही फारसे बिघडले नाही. अशा तऱ्हेने स्वत्व आणि स्वाभिमान भारतानेही का स्विकारू नये?

साधारणतः जगाची लोकसंख्या सुमारे साडेसातशे कोटी आहे. त्यात भारताची लोकसंख्या सुमारे १३० कोटी पेशा जास्त आहे. याचा अर्थ जगातील प्रत्येक सहावा किंवा सातवा माणूस हा भारतीय आहे. आमचा देश विविधतेने नटलेला आहे. प्रत्येक राज्याचे पंचांग, सणवार आणि कॅलेंडर हे वेगवेगळे असतात काही सण चंद्रमासात म्हणजे ल्यूनरकर आधारित असतात. तर काही सोलरकर आधारित म्हणजेच सौर पध्दतीचे असतात. आपणा

ज्याच्या ज्ञानाची प्रशंसा केली जाते, परंतु त्यांना आदर्शांचा दर्जा दिला जात नाही, अशा विद्वानांची यादी कोणालाही मिळविता येईल. आदर्श तोच ठरला ज्याने प्रत्यक्ष कार्य केले.’ शंकर टक्के मार्केट उपलब्ध आहे. शक्य तितक्या लवकर कंपनीने येथे स्टोअर असतं. कारण जाणण्याचा प्रयत्न केला. तर समजतं की, याचेच एवढे प्रश्न असतात की, दुसऱ्यांचे प्रश्न सोडवायला त्यांच्याकडे वेळच नसतो. कर्तृत्व, ज्ञान व क्षमता असूनही अशी माणसे केवळ सामान्यांचे जीवन जगत असतात. बाटा कंपनीने कंपनीचा विस्तार द. आफ्रिकेत करण्याचे ठरविले. सर्व्हे करण्यासाठी एका अधिकाऱ्याला तेथे पाठविले. त्या अधिकाऱ्याने फोन करून कंपनीला कळविले. ‘येथे कोणीच चपल, जोडे वापरत नाही. त्यामुळे येथे जोडेच अचे दुकान उघडण्यात काहीच अर्थ नाही.’ कंपनीने त्या अधिकाऱ्याला परत बोलविले आणि कंपनीत नव्यानेच आलेल्या एका तरुण अधिकाऱ्याला तेथेच सर्व्हे करण्याकरीता पाठविले. त्या तरुणाने अतिशय उत्साहीत

सर्वांना हे चांगले ठाऊक आहे की, आपल्या देशात स्वातंत्र्य पूर्व काळात इ.स. बी. सनावर आधारित कॅलेंडर (दिनदर्शिका) प्रचलीत होते. आजही ते चालू आहे. इ. स. वीसना प्रमाणेच शालीवाहन शक, विक्रम संवत ,युगाब्द इत्यादी प्रचलीत आहेत ही सर्व हिंदूसमाजाची कालगणना झाली हिंदूप्रमाणे मुस्लीम समाजातही ‘हिजरी’ आणि पारशी समाजात ‘शहनेशहाही’ कालगणना चालू आहे. मी सांगितले तर तुम्हाला आश्चर्य वाटे की, आपल्या देशात निरनिराळ्या प्रकारची ३० कॅलेंडरे (दिनदर्शिका) अस्तित्वात आहेत. अशा तऱ्हेने अनेक प्रकारच्या कालगणना देशात अस्तित्वात असल्यामुळे संपूर्ण देशात राष्ट्रीय ऐक्य प्रस्थापीत करण्यासाठी म्हणून एका दिनदर्शिके (कॅलेंडरची) आवश्यकता भासू लागली भारतातील सर्व प्रांतातील दिनदर्शिकांचे (कॅलेंडरची) एकत्रिकरण करण्याची गरज भासू लागली.देशातील अनेक दिनदर्शिकांमुळे अनेक समस्यांचा सामना करावा लागला. प्रत्येक दिनदर्शिकेचा (कॅलेंडरचा) वर्षारंभ वेगवेगळा असे. त्यामुळे पुष्कळ वेळा संभ्रमावस्था निर्माण होत असे. त्यातून मार्ग काढण्यासाठी म्हणून भारत सरकारच्या नैसर्गिक संसाधने आणि शोध मंत्रालयाच्या अंतर्गत वैज्ञानिक आणि औद्योगिक अनुसंधान परिषदेने नोव्हेंबर१९५२ मध्ये ७ सदस्यीय समिती नेमली.

या पैकी डॉ. गोरख प्रसाद आणि श्री एन. सी. लाहिरी यांची निवड परिषदेच्या संचालक मंडळांने केलेली होती. परंतु या दोघांनीही या समितीत काम करण्याची आपली असमर्थता व्यक्त केली होती. त्यामुळे परिषदेने पुढील सदस्यांना आमंत्रित केले. १) श्री. ए. घोष, २) डॉ. पी. के. किचलू ३) डॉ. लाल, ४) सी. बर्मन, ५) श्री. एस. बसू आणि, ६) वैज्ञानिक औद्योगिक परिषदेचे सचिव श्री.के. जी. कृष्णमूर्ती/ अशातऱ्हेने समिती स्थापना झाल्यावर तीची पहिली बैठक नैसर्गिक संसाधन आणि दिनदर्शिका अनुसंधान विभागाचे तत्कालीन मंत्री श्री. के. डी. मालवीय यांच्या अध्यक्षतेखाली झाली कोणतेही राष्ट्र कालगणनेच्या बाबतीत संभ्रमावस्थेत राहू शकत नाही. त्यातही पुन्हा भारतासारख्या विविधतेने नटलेल्या व नुकतेच स्वतंत्र झालेल्या राष्ट्राला स्वतंत्र राष्ट्रीय दिनदर्शिकेची आवश्यकता आहे. दिनदर्शिका पुनर्रचना समितीने अतिशय निष्ठापूर्वक कार्य करत स्वतंत्र राष्ट्रीय दिनदर्शिका निर्माण केली आहे. या दिनदर्शिका पुनर्रचना समितीने परिश्रमपूर्वक अभ्यास करून पंतप्रधान पं. जवाहरलाल नेहरू यांच्या मंत्री मंडळाला आपला अहवाल सादर केला. इ. स. १९५७ साली भारताच्या लोकसभेने एक ठराव करून या राष्ट्रीय दिनदर्शिकेला मान्यता दिली. ही दिनदर्शिका सूर्यभ्रमणवार आधारित असून तिची कालगणना १ चैत्र शके १८७९ म्हणजेच २२ मार्च १९५७ पासून सर्व देशभर लागू करण्यात आली आहे.

राष्ट्रीय सौर दिनदर्शिका (कॅलेंडर) आणि ब्रिटीशांची ग्रेगोरियन दिनदर्शिका (कॅलेंडर) यांचे परिवर्तन करायचे असल्यास ते सुखबद्ध करता येईल.

इ. स. दिनांक ते सौर दिनांक परिवर्तन सूत्र खालील प्रमाणे-

अ. न.	आम्ल महिना	उदाहरणार्थ (+ व -)	महिन्याचे दिवस	
१	मार्च	दि. २२-२१ = ०१ चैत्र	३०	
	एप्रिल	०१+१०= ११ चैत्र	३१	
	मार्च	दि. २१- २० = ०१ चैत्र	३०	(लिप वर्षाकरिता)
	एप्रिल	दि. ०१+११ = १२ चैत्र	३१	::
२	एप्रिल	दि. २१-२०=०१ वैशाख	३१	
	मे	दि. ०१+१०=११वैशाख	३१	
३	मे	दि. २२-२१=०१ ज्येष्ठ	३१	
	जून	दि. ०१+१०=११ ज्येष्ठ	३१	
४	जून	दि. २२-२१=०१ आषाढ	३१	
	जुलै	दि. ०१-०९= १० आषाढ	३१	
५	जुलै	दि. २३-२२=०१ श्रावण	३१	
	ऑगस्ट	दि. ०१+०९= १० श्रावण	३१	
६	ऑगस्ट	दि. २३-२२=०१ भाद्र	३१	
	सप्टेंबर	दि. ०१+०९=१० भाद्र	३१	
७	सप्टेंबर	दि. २३-२२=०१ अश्विन	३०	
	ऑक्टोंबर	दि. ०१+०८=०९अश्विन	३०	
८	ऑक्टोंबर	दि. २३-२२=०१ कार्तिक	३०	
	नोव्हेंबर	दि. ०१+०९=१० कार्तिक	३०	
९	नोव्हेंबर	दि. २२-२१=०१ अग्रहायण	३०	
	डिसेंबर	दि. ०१+०९=१० अग्रहायण	३०	
१०	डिसेंबर	दि. २२-२१=०१ पौष	३०	
११	जानेवारी	दि. ०१+१०=११ पौष	३०	
	जानेवारी	दि. २१-२०=०१ माघ	३०	
	फेब्रुवारी	दि. ०१+११=१२ माघ	३०	
१२	फेब्रुवारी	दि. २०-१९= ०१ फाल्गुन	३०	
	मार्च	दि. ०१+०९=१० फाल्गुन	३०	
	मार्च	दि. ०१+११=१० फाल्गुन	३०	(लिप वर्षाकरिता)

वरील सुत्राचा वापर करून दिनांकाचे परिवर्तन करता येते. इ. स. ते राष्ट्रीय वर्ष बदलासाठीचे सूत्र खालीलप्रमाणे.
१) इ.स. १ जानेवारी ते २१ मार्चसाठी इ. स. (-) ७९
२) इ.स. १ जानेवारी ते २० मार्चसाठी इ. स. (-) ७९ (लिप वर्षासाठी)
३) इतर सर्व दिवसांसाठी व महिन्यांसाठी इ.स. (-) ७८
वरील सुत्रात वापरलेले संख्यांक हे देवनागरी (मराठी) नसले तरी भारतीय संख्यांक आहेत.
भारतीय संविधानात अनुच्छेद ३४३ नुसार या अंकांना अंतरराष्ट्रीय अंकांचा दर्जा प्राप्त झालेला आहे.
अभय मराठे भ्रमणध्वनी + ९१७५८८३९९३१०
ही सौर दिनदर्शिका म्हणजे सूर्याच्या भ्रमणवार आधारित अशी राष्ट्रीय दिनदर्शिका आहे. चंद्र व पृथ्वी हे नेहमी फिरत असतात पण सूर्य मात्र आपल्या जागी पूर्णपणे स्थिर असतो. त्यामुळे कालगणना ही सूर्याधीरतीच असली पाहिजे.दि. २२ मार्चला सूर्य विषुववृत्तावर येत असतो आणि त्या दिवशी १२

तसांचा दिवस व १२ तासांची रात्र अशी एकूण २४ तासांची समसमान वाटणी केलेली असते. त्यामुळे या दिनांकापासून वर्षाची सुरुवात केली पाहिजे. आपले नेहमीचे ग्रेगोरियन कॅलेंडर १ जानेवारीपासून सुरू होते. पण सौर राष्ट्रीय कॅलेंडरची सुरुवात २२ मार्च पासून सुरू झालेली आहे. नासाने चैत्र वैशाख अशी जी संस्कृत महिन्यांची रचना भारतीय राष्ट्रीय सौर दिनदर्शिकेत आहे. तिला मान्यता दिलेली आहे.

राष्ट्रीय दिनदर्शिका म्हणजे सौर दिनदर्शिका होय. या दिनदर्शिकेचे पहिले ५ महिने हे ३ दिवसांचे म्हणजे वैशाख, ज्येष्ठ, आषाढ, श्रावण, भाद्र) असे असून फक्त पहिला महिना चैत्र ३० दिवसांचा आहे. अर्थात लिप इयर मधील चैत्र मात्र मात्र ३१ दिवसांचा असतो आगदी साधी सरळ कोणालाही समजले अशी ही रचना आहे. नंतरचे ६ महिने म्हणजे अश्विन, कार्तिक,संभ्रमावस्था नाही. अगदी परिपूर्ण अशी ही व्यवस्था आहे। या शिवाय पहिल्या महिन्याला चैत्र का म्हणवयाचे या मागेही खगोलशास्त्र आहे. चैत्र महिन्यात ब्रह्मांडात जी खगोल शास्त्रीय स्थिती असते ती त्रिात्र नक्षत्रात सूर्य असल्या कारणाने चैत्रिक आहे त्या ३० दिवसांच्या कालावधीला चैत्र म्हणून संबोधले जाते. तसेच वैशाख हा दुसरा महिना असून या महिन्यात खगोलशास्त्रीय स्थिती ही विशाखा नक्षत्रात सूर्य असल्या कारणाने वैशाख असे नाव त्याला पडले आहे. एखाद्याचे वैयकीक नाव दिले किंवा मला वाटते म्हणून त्याचे नाव ठेवले असे त्यात काहीही नसून संपूर्ण खगोलशास्त्र सामान्यांना अगदी सहज कळू शकेल अशी ही व्यवस्था आहे।ही बाब वैज्ञानिक तर आहेतच पण वैधानिक सुद्धा आहे.

सौर दिनदर्शिका ही आजची नसून पुरातन काळापासून चालत आलेली आहे. दुदैवाने आपणाला तिचा विस्र पडला आहे.उदाहरणार्थ कुतुबमिनार हा कुतुबुद्दीन ऐबकाने बांधलेला नसून ती एक खगोल शास्त्रीय दिनदर्शिका आहे. हे किती लोकांना ठाऊक आहे.कुतुबमिनारचे बाजूला आजही १८ नक्षत्र मंडले असून त्यावर ही माहिती आजही उपलब्ध आहे. तसेच कोणाकंचे सूर्यमंदिर सुद्धा एक प्रकारची सौर दिनदर्शिकाच असून आजचे जंतरमंतर हे सुद्धा एक दिशा दर्शक मंडिर म्हणून मान्यता पावलेले आहे. अशा तऱ्हेने सौर दिनदर्शिकेचा उत्तम भुतकाळ विसरून जाऊन गुलामगिरीचे प्रतिक असलेली ग्रेगोरियन दिनदर्शिका (कॅलेंडर) आपण सर्वांनी वापरावी, हा खगोलशास्त्राचा अपमान असून ज्या भारतीय लोकसभेने सौर दिनदर्शिकेला मान्यता देणारा जो ठराव पास केला त्याच्या म्हणण्यानुसार भारतातील सर्व शैक्षणिक संस्था सरकारी व निमसरकारी कार्यालये, औद्योगिक संस्था, बँका, इत्यादी सर्व क्षेत्रात ग्रेगोरियन कॅलेंडर बरोबरच राष्ट्रीय दिनदर्शिकेचा वापर करणे अनिवार्य आहे.

मिनिस्ट्री ऑफ होम अफेअर्स कार्यालयामार्फत दि. १२-५-१५ रोजी पत्र क्रमांक २४-७-२०१५ नुसार माहितीच्या अधिकारात सरकारने पुढीलप्रमाणे तपशील दिला आहे.

परिपत्रक क्रमांक दिनांक राष्ट्रीय दिनांक
१) एफ/६८/५६PUBI २४/१०/१९५६०२ कार्तिक १८६८
२) एफ/४२/१६/५७PUBI११/१२/१९५७२०,२२ शके १८६९
३) No/०९/१४/६८PUBI १३/०४/१९६७२३ चैत्र १८७९
४)No/ ८१२/८८PUBI २२/०७/१९८८३१ आषाढ १८७९
अशा तऱ्हेने सरकारने वेळोवेळी पत्रके काढलेली आहेत. भारताचे जे विदेशातही करारमदार होतात त्यावर सौर राष्ट्रीय दिनदर्शिका प्रमाणेच दि. टाकला जातो.

राष्ट्रपतीचे जे पत्रव्यवहार किंवा निमंत्रणे पाठवली जातात त्यावरही सौर दिनदर्शिकेप्रमाणे दिनांक टाकला जातो.
बँकेमध्ये सुद्धा जर सौर दिनदर्शिकेनुसार दिनांक टाकून चेक लिहिला तर तो वैध मानला जातो.

रिझर्व्ह बँकेनेसुद्धा सर्व बँकांना एक परिपत्रक काढून असा आदेश दिला आहे, की सौर दिनदर्शिका ही राष्ट्रीय दिनदर्शिका असून आता मान्यता द्यावी व असा चेक किंवा ड्राफ हा वैधानिकच समजला जावा मात्र बँक धनदेशावर (चेकवर) दिनांक पुढीलप्रमाणे लिहावा लागतो.

उदा. २१/०४/२०१७
राष्ट्रीय ०१/ वैशाख/ १९४०
महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक शिक्षण संचलनालय व्दारे सत्र क्र. प्राशिस/ संकीर्ण/ रा. कॅलेंडर/ २०१६ दि. १५ जून २०१६
नुसार महाराष्ट्रातील सर्व शैक्षणिक संस्थांमधून राष्ट्रीय सौर दिनदर्शिकेचा वापर इ. स. २०१६-१७ पासून सुरू करावा असे परिपत्रक काढण्यात आले आहे. त्याचप्रमाणे गोवा सरकारने सुद्धा पत्र क्र. २/१/१६ दि. २६-१२-२०१६ नुसार सर्व शिक्षक संस्थांमधून राष्ट्रीय दिनदर्शिकेचा वापर करण्याचे सूचित केले आहे.

अशा तऱ्हेने भारत सरकार राष्ट्रीय दिनदर्शिकेचा प्रचार व प्रसार करत आहे. हे स्पष्ट आहे पण त्याची गती मंद आहे. सध्या केंद्रामध्ये घडाडीचे मोदी सरकार असून त्याला लोकसभेत दोन तृतीयांश बहुमत आहे. पंतप्रधान श्री. नरेंद्र मोदींनी ज्याप्रमाणे नियोजन मंडळ बरखास्त करून नीती आयोगा सुरू केला त्याचप्रमाणे ग्रेगोरियन ब्रिटीश कॅलेंडर रद्द करून राष्ट्रीय सौर दिनदर्शिका (कॅलेंडर) सक्ती करावी. सुरुवातीला जरा त्रास होईल. विरोध होईल, परंतु या मध्ये कसलेही राजकारण न आणता राष्ट्रीय भूमिकेतून याचा विचार केला पाहिजे. सौर राष्ट्रीय दिनदर्शिकेला लागू केल्यास फारसा विरोध होईल. असे वाटत नाही. कारण पंचांग पूर्वरचना समिती इ. स. १९५२ साली स्थापन झाली तेव्हा आणि या समितीचा अहवाल लोकसभेने संमत केला तेव्हा इ. स. १९५७ मध्ये दोन्ही वेळेला काँग्रेसचेच राज्य व बहुमत होते. म्हणजे काँग्रेस याला विरोध करू शकणार नाही. सर्व देशभरगत राष्ट्रीय सौर दिनदर्शिकेची सक्ती केल्याशिवाय ग्रेगोरियन ब्रिटीश कॅलेंडर कालबाह्य होणार नाही. भारतात सध्या एक ध्वज, एक राष्ट्रगीत, एक राष्ट्रीय चिन्ह एक भाषा, आणि एक राष्ट्रीय फुल मान्यता पावले आहे. त्याचप्रमाणे भारताच्या २९ राज्यात आणि ७ केंद्रशासीत प्रदेशात राष्ट्रीय सौर दिनदर्शिकेशिवाय अन्य कोणताही पर्याय नाही असे म्हटले पाहिजे.

● **शाम सुंदर मुळे**

सोलापूर, भ्रमणध्वनी ८५५४८७४८९७

लॉबी, रूंदी आणि खोली

मिळत नाही. व्यवसाय तुम्हाला व्यवसाय करणं शिकवतं.
स्पर्धा परीक्षानी बाजारगाा हाच नियम चपखल बसतो. जो यश मिळविण्यासाठी ज्ञानार्जन करतो तो यशस्वी होतो. याउलट, जो स्पर्धेच्या भीतीत वावरतो तो नेहमीच असफलतेला सामोरं जात असतो. व्यवसायात ज्याप्रमाणे मुळापासून समजावून घेतले जाते. तसेच स्पर्धा परीक्षेच्या अभ्यासाचा पायासुद्धा पक्का असावा लागतो. विशेष म्हणजे, कोणतीही गोष्ट मुळातून समजावून घ्यायला खूप श्रम लागत नाहीत. फक्त गरज असते जिज्ञासेची आणि ती तृप्त करणऱ्या इच्छाशक्तीची. स्पर्धा परीक्षेचा वर वर अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्याच अधिक असते. जे विषय शालेय पुस्तकातून सहज समजावून घेता येतो तो मुळातून समजून न घेता त्यावरील वन लाईन प्रश्न वाचण्याकडेच विद्यार्थ्यांचा अधिक फल असतो. अशी हमाली करणारे फार फार तर क्लास शर्ीचा जांब मिळवू शकतात. स्वतः हमाली

केलेली असते आणि इतरांनीही हे हमाली करण्याचाच मंत्र देतात. त्यांचंही बरोबर असते. खरी स्पर्धा त्यांच्यातच